

РОЛЬ ДІАСПОРАЛЬНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ

Досліджується «діаспоральна дипломатія» як наукова категорія політичної науки. визначається роль та значення діаспоральної дипломатії, як феномену «нової дипломатії», у зовнішній політиці держави. Встановлено, що одна з причин, через яку діаспори стають все більш важливими, полягає не тільки в їхньому значному чисельному зростанні. Доведено, що іншими важливими змінами є можливості, які діаспори отримують завдяки технологічному розвитку та свободі, що трансформують сучасну дипломатичну практику. У сукупності ці зміни відкривають перед діаспорами можливості, які раніше були неможливі.

Ключові слова: діаспора, діаспоральна дипломатія, зовнішня політика, держава, міжнародні відносини, міграція.

Marusynets Marianna. The role of diaspora diplomacy in the foreign policy of the state

“Diaspora diplomacy” is studied as a scientific category of political science. The role and significance of diaspora diplomacy as a phenomenon of “new diplomacy” in the foreign policy of the state is determined. It has been established that one of the reasons why diasporas are becoming more and more important is not only their significant numerical growth. Other important changes have been proven to be the opportunities that diasporas receive due to technological development and freedom, which is transforming contemporary diplomatic practice. Collectively, these changes open up opportunities for diasporas that were up to that time impossible.

Key words: diaspora, diaspora diplomacy, foreign policy, state, international relations, migration.

Вступ. Поява діаспор на міжнародній арені становить великий інтерес для сучасних держав, що пояснюється їх прагненням ретельно продумувати зовнішньополітичні стратегії, вивчаючи економічні, політичні, технологічні та культурні переваги іммі-

© МАРУСИНЕЦЬ Маріанна Михайлівна – кандидат філологічних наук, доцент, старший науковий співробітник, доцент кафедри історії та суспільних дисциплін, старший дослідник Науково-дослідного центру імені Тиводора Легоцькі Закарпатського угорського інституту імені Ф. Ракоці II; ORCID: 0000-0001-7366-9328; e-mail: maruszinec.marianna@kmf.org.ua

грації. У рамках зовнішньої та внутрішньої політики держави прагнуть контролювати масовий відтік мігрантів, так само як їхнє переміщення та повернення на батьківщину. В умовах глобальних політичних трансформацій міжнародної системи, що глобалізується і стрімко розвивається, актуальним стає відносно нове поняття і наукова категорія в зовнішній політиці держави – «діаспоральна дипломатія», або «дипломатія діаспори» (англ. Diasporadiplomacy). Діаспоральна дипломатія привертає увагу всезростаючої кількості вчених, політиків і журналістів у якості відносно загального визначення відносин між діаспорою та зовнішньою політикою різних країн.

Діаспори в усьому світі неухильно зростають, а роль і значення дипломатії змінюється, що підсилює їх симбіоз і зумовило появу такої нової категорії, як діаспоральна дипломатія. Так, у 1990 р. 150 млн. чол. проживали не в тій країні, де вони народилися, а у 2014 р. це число становило вже 240 млн. чол. За глобальними оцінками, у 2020 р. в світі налічувалося вже близько 281 млн. міжнародних мігрантів, що становить 3,6 відсотка світового населення [1]. Як чудово підсумувало, у цьому контексті, відоме наукове видання «The Economist»: «мережі діаспори – гугенотів, шотландців, євреїв і багатьох інших – завжди були потужною економічною силою, але дешевизна і легкість сучасних подорожей зробили їх більшими і численнішими, ніж будь-коли раніше. Зараз у світі налічується 215 млн. мігрантів першого покоління і яки вони були нацією, то вона була трохи більше, ніж Бразилія» [2].

Сьогодні міграція населення і функціональність діаспор становлять одну з актуальніших проблем національних і міжнародних відносин сучасності. Переміщення людей у великих кількостях, будь то пошук нових можливостей на нових землях шляхом міграції або втеча від циклів насильства, голоду, переслідувань, стихійних лих або бідності, було серйозною політичною проблемою всередині багатьох країн і важливою дипломатичною проблемою на міжнародному рівні. Тому, діаспори представляють елемент як внутрішньої, так і зовнішньої політики [3,с.55].

Можна констатувати, що спільноти мігрантів та діаспори визнані за їх неоціненну роль у суспільстві завдяки їх помітному культурному та економічному внеску, як у країни свого перебування так і країни свого походження. Переваги, які можуть запропону-

вати діаспори, очевидні в останні роки завдяки, приміром, внеску індійської та китайської діаспор у перетворення своїх рідних країн у потужні центри соціально-економічного розвитку, якими вони є сьогодні, що є одним із яскравих свідчень внеску діаспори у розвиток рідної країни. Однією з причин того, що діаспори стають все більш важливими, полягає не тільки в їх значному численному зростанні. Іншими важливими змінами є можливості, які діаспори отримують завдяки технологічному розвитку та свободі, що зростає, і які широко використовуються у сучасній дипломатичній практиці. У сукупності ці зміни відкривають перед діаспорами можливості, які раніше були немислимі.

Мета статті. На основі широкого теоретико-методологічного матеріалу визначити роль та значення діаспоральної дипломатії, як феномену «нової дипломатії», у зовнішній політиці держави.

Стан розробки проблеми. На сьогоднішній день існує не багато наукових досліджень, що присвячені дипломатії діаспори або діаспоральної дипломатії (анг. *Diaspora diplomacy*). Проблематика діаспоральної дипломатії отримує все більшу увагу як в нових наукових дослідженнях так і засобах масової інформації. Одним із засновників і провідних дослідників в області діаспоральної дипломатії виділяється американський дослідник індійського походження, колишній співробітник Центру Вільсона і дипломат К. Рана [4, с. 94].

Через обмеженість доступних наукових досліджень на цю тему, особливо з точки зору міжнародних відносин, і відносно нової популярності цієї теми у вигляді конкретних стратегій дипломатії діаспори під керівництвом держави, зв'язок між діаспорою і дипломатією все ще потребує повного і систематичного вивчення. Спроби наукових досліджень в цьому напрямку зроблені американськими дослідниками Е. Хо і Ф. Макконелл [5, с. 3].

Ще у 2011 р., коли К. Рана опублікував наукову монографію «Дипломатія ХХІ століття: Керівництво для практиків», автор зазначив, що «не так багато фахівців досліджують проблематику дипломатії діаспори... хоча ця тема отримує все більшу увагу в засобах масової інформації» [4, с. 94]. В даний час все більше вчених і практиків в різних країнах приділяють увагу цій проблематиці. На думку К. Рани дипломатія діаспори є ще одним інструментом у наборі інструментів публічної дипломатії, оскільки її суть

полягає у взаємодії з аудиторією (іноземною та/або вітчизняною), яка живе за кордоном і має особливі зв'язки. Розуміється, це також може бути частиною звичайної дипломатії, коли члени діаспори працюють представниками влади в уряді приймаючої країни. На думку К. Рани очікується, що найближчими роками «важливість дипломатії діаспори зростатиме» [4, с. 109].

Значний внесок у вивчення діаспоральної дипломатії зробили і британські дослідники Д. Стоун та Є. Дуглас. На їхню думку «нова дипломатія» включає активну роль громадян і суспільного життя в дипломатичній діяльності. Сьогодні недержавні суб'єкти міжнародних відносин грають все важливішу роль а, «публічна дипломатія зазвичай розглядається як проект, розроблений і спрямований урядом, а стратегії діаспори управляються державою, де навички та досвід «експатріантів» та мігрантів були переосмислені у якості «невикористаного» ресурсу, який можна використовувати державами походження» [6, с. 711].

Одна з причин, чому визначити дипломатію діаспори так складно, полягає в тому, що існує безліч способів її реалізації. Одним із способів візуалізації цієї різноманітності є аналіз виникнення інститутів діаспори, наприклад дослідження європейських дослідників А. Гамлена, М. Каммінгса та П. Ваалера під назвою «Пояснення виникнення інститутів діаспори» [7].

Вагомий внесок у розуміння діаспоральної дипломатії зробили європейські дослідники А. Костант та К. Зімерман. На їхню думку дипломатія діаспори – «колективна дія, яка рухається, спрямована та підтримується енергією та харизмою широкого кола мігрантів, які впливають на культуру, політику та економіку іншої країни таким чином, що це взаємовигідно для батьківщини та нової бази» [8, с. 20].

У цьому дослідженні виділяється і використовується концептуалізація дипломатії діаспори вищезгаданих дослідників Е. Хо і Ф. Макконелл, яка слідує за критичними дослідженнями, що розглядають дипломатію як «гуманістичні устремління», які потенційно можуть призвести до змін у зовнішній політиці держави [5, с. 2]. Крім того, щоб додатково з'ясувати поняття «дипломатія діаспори», Е. Хо та Ф. Макконелл стверджували, що дипломатія діаспори пов'язана з транснаціональними політичними практиками, але не повинна бути ототожнена з ними. Далі вони пояснюють, що

«дипломатія діаспори – це особливий вид політики діаспори, що виходить за межі участі у внутрішній політиці та передбачає спілкування та посередництво з численними зацікавленими сторонами та аудиторіями» [5, с.15].

Загалом дипломатія діаспори концептуалізується Е. Хо та Ф. Макконеллом як «діаспорські асамбляжі, що складаються з держав, недержавних та інших міжнародних акторів, які функціонують як складові компоненти асамбляжів, що пов'язані через мережі та потоки людей, інформацію та ресурси» [5, с. 16].

Крім вищезгаданих дослідників, необхідно виділити і британських дослідників – Д. Ансьєн, М. Бойл, Р. Кітчен. Вони визначають стратегію діаспори як «явну політичну ініціативу або серію політичних ініціатив, які приймає держава або її народ, спрямованих на управління та розвиток відносин з населенням діаспори» [9, с. 83].

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять наукові методи та методологічні підходи до осмислення діаспоральної дипломатії як феномена в рамках «нової дипломатії» та ефективного інструменту для досягнення зовнішньополітичних цілей сучасної держави. При аналізі діаспоральної дипломатії важливим виявився системний та діалектичний підхід. У дослідженні застосовується системний та структурно-функціональний методи, що дозволяє відповісти на сформульоване дослідницьке питання. Використання інтерпретаційної епістемологічної позиції дозволяє краще зрозуміти соціальний світ шляхом розгляду інтерпретації цього світу його учасниками та розуміння суб'єктивного значення соціальної дії [10, с. 30]. З іншого боку, конструктивістська онтологічна позиція дозволяє краще осмислити той факт, що соціальні явища та їх значення реалізуються соціальними акторами, перебуваючи у стані постійного перегляду [10, с. 33].

Виклад основного матеріалу. В умовах розвитку сучасної системи міжнародних відносин дипломатичні стратеги повинні враховувати діяльність усіх суб'єктів світової політики, з якими державам необхідно взаємодіяти, таких як «корпорації, неурядові організації, університети, культурні асоціації та діаспори» [6, с. 711]. У деяких державах діаспори можуть розвинути міцні зв'язки з лідерами країн свого перебування і тим самим впливати на їхню зовнішню та внутрішню політику. Цей феномен відомий в амери-

канських наукових колах як діаспоральна дипломатія. В останні роки зросла важливість аналізу об'єктивних та суб'єктивних факторів формування зовнішньої політики деяких країн та ролі діаспори у світових процесах.

Відповідно до аналізу британських дослідників Д. Стоуну та О. Дугласу всі актори міжнародних відносин є «учасниками ландшафту мереж, що постійно змінюється» [6, с. 711]. Сучасна дипломатія відводить важливу роль діаспорам як одному з тих акторів, з якими державам необхідно взаємодіяти та співпрацювати. «Хоча ці спільноти часто-густо асимілюються з культурою та суспільством приймаючої країни, зв'язки, які ці спільноти підтримують у країні свого походження, можуть бути корисним інструментом у зміцненні двосторонніх зв'язків» [3, с. 209].

Відтак, сьогодні держава не є єдиним впливовим учасником системи міжнародних відносин і на рівні з нею на світову політичну арену виходять нові актори – впливові ТНК та індивіди, міжнародні неурядові організації та діаспоральні структури. Хоча це дослідження проводиться з погляду держави, воно ні в якому разі не розглядається як єдиний учасник міжнародних відносин або має повний контроль над своєю діаспорою.

На думку британських дослідників Й. Шайн і А. Барт, «діаспори все частіше здатні розвивати транснаціональні зв'язки, виступати мостами або посередниками між суспільством своєї країни та приймаючим суспільством, поширювати цінності плюралізму та демократії, а також підприємницький дух та навички, якими володіють їхні рідні країни» [11, с.450].

Британські дослідники Й. Шайн і А. Барт зокрема переконані, що у тісно взаємопов'язаному глобалізованому світі мережі та знання стають все більш важливими, і діаспори можуть запропонувати унікальні можливості в цьому аспекті та відкрити цілий новий світ. Пройшли ті часи, коли основним внеском діаспор були лише гроші, відправлені додому на підтримку своїх бідніших родичів. Діаспори можуть запропонувати набагато більше, ніж просто фінансову допомогу. Однак саме країнам базування належить з'ясувати, як використовувати ці можливості і забезпечити, щоб вони отримали з них максимальну користь. «З огляду на їх важливість і статус постійної складової недосконалої системи національ-

них держав, діаспори в даний час привертають увагу, що зростає з боку осіб, які приймають рішення в усьому світі» [11, с.450].

У цьому контексті Е. Хо та Ф. Макконал, у рамках вивчення феномену діаспоральної дипломатії, пропонують ввести в науковий обіг нову наукову категорію – «поліатералізм (англ. Polyateralism). Зокрема Е. Хо та Ф. МакКоннел заявляють, що вважають за необхідне аналізувати проблеми, що пов'язані з діаспоральною дипломатією з погляду «поліатералізму». Поліатералізм можна розглядати як включення до дипломатії третього виміру на додаток до двостороннього та багатостороннього підходу. Дослідники дали пояснюють, що «багатостороння дипломатія» передбачає встановлення відносин між офіційними організаціями – такими як держава чи міжурядова організація – і, принаймні, однією неофіційною недержавною організацією [5, с. 10].

Діаспори люблять міжнародні організації, засоби масової інформації, приватний сектор, неурядові організації та інших суб'єктів, щоб вони «звернулися до держав, що відправляють мігрантів, держав, які приймають мігрантів, та інших держав, які є учасниками діаспоральної дипломатії» [5, с. 10]. Дії діаспор об'єднують різні компоненти дипломатії в «діаспоральний асамбляж, де діаспори налагоджують відносини з безліччю соціальних суб'єктів, таких як держава, міжурядові чи наднаціональні організації, громадські організації та інші суб'єкти діаспори» [5, с. 10].

На переконання Е. Хо і Ф. МакКоннела, оскільки діаспори є незалежними акторами, можна розрізняти «дипломатію засобами діаспори» та «дипломатію діаспори» [5,с. 14,15]. Діаспори можуть вести дипломатію незалежно задля досягнення своїх власних цілей – це те, що називається дослідниками «дипломатією діаспори». З іншого боку, те, як держави беруть участь у дипломатії через діаспору з метою просування своїх національних програм, є так званою «дипломатією засобами діаспори» [5,с. 15].

Крім того, можна виділити два типи «дипломатії засобами діаспори»; «дипломатія держави, що приймає, за посередництвом діаспори» і «дипломатію рідної держави за посередництвом дипломатії». Зважаючи на вищевикладене, у світі «нової дипломатії» необхідно враховувати той факт, що діаспори справді є не просто інструментом, а дійовою особою у «багатосторонньому» вимірі, і що держави не мають повного контролю над своєю діаспорою.

Тим не менш, актуальним залишається і питання, що стосується того, як рідна держава все ще може «контролювати», у міру своїх можливостей, нового важливого актора сучасної світової політики – свою діаспору у цьому «багатосторонньому» світі та використовувати її у своїх інтересах.

На сьогоднішній день основне завдання держави полягає у збереженні контактів із новим поколінням діаспори. Це нове покоління включає три групи людей: друге і третє покоління існуючих діаспор, молодих людей, які в основному поїхали під час різноманітних фінансово-економічних та політичних криз у своїх рідних країнах в пошуках навчання або роботи, і діаспору, що складається з людей, які раніше жили в «рідній» країні але вони родом з іншої країни, і відтоді повернулися до країни свого походження. Усі три категорії об'єднує те, що вони часто-густо виходять за рамки стратегій діаспори, особливо у випадку традиційно орієнтованих країн. Тому перші дві категорії поєднуються у категорію «нове покоління діаспори».

Необхідно брати до уваги той факт, що молоді члени діаспори – «нове покоління діаспори» взагалі не пов'язані зі своєю батьківщиною чи не відкриті для неї. Просто вони встановлюють певний зв'язок зі своєю прабатьківщиною іншими способами. Нове покоління не цікавляться титулами та офіційністю, вони швидше обирають способи спілкування, що відповідають їхнім потребам та інтересам. Само собою зрозуміло, що соціальні мережі знову відіграють тут важливу роль, оскільки існує безліч груп у соціальних мережах. Часто групи присвячені певній частині діаспори [4, с. 10]. Роль технологій у сучасній дипломатії діаспори відіграють важливу роль і за винятком використання соціальних мереж та інформаційних технологій загалом, спілкування з представниками «нового покоління діаспори» також потребує певної міри гнучкості та неформальності з боку міністерств закордонних справ.

К. Рана в цьому контексті зазначає, що проблеми діаспор «є туманною областю, в якій відсутні як норми, так і усталена практика» [4, с. 96]. Це підтверджується і є вірним як на міжнародному рівні, так і на внутрішньодержавному рівні у багатьох країнах. У цілому нині, двоїстість діаспори сприймається як перевага, як для приймаючої країни, так й для країни походження діаспори. Однак існує значна різниця в рівнях співробітництва або конфлік-

ту між державою походження та країною, що приймає, і діаспорою. Доречно визнати, що «роль, яку грає діаспора в країні свого перебування, залежить від можливостей, доступних спільнотам мігрантів» [4, с. 103]. Таким чином, діаспора тим більше значуща для рідної країни, коли їм вдається досягти певної влади в країні, що приймає.

Що стосується зовнішньої політики, то отримана влада і вплив діаспор у країні перебування може бути досягненні в політичній, соціальній, фінансово-економічній і навіть культурній сферах. Як тільки буде досягнутий певний рівень влади і впливу діаспори у країні перебування, рідна країна, швидше за все, буде зацікавлена у більш стратегічних та глибоких способах досягнення деяких цілей своєї зовнішньої політики. Проте трапляються випадки, коли ситуація працює навпаки. Коли діаспора отримує впливові позиції в країні, що приймає, вона може використовувати цю владу для зміни зовнішньої політики держави, що приймає, впливаючи на двосторонні відносини.

Хоча не так багато країн намагаються вплинути на зовнішню політику країни, яка приймає діаспору, більшість урядів намагаються використати свої зарубіжні громади для сприяння економічному розвитку. Грошові перекази можуть стати істотним джерелом іноземної валюти і доходу для членів сім'ї, що залишилися на батьківщині. Ностальгічний туризм, великі торгові можливості та можливість інвестицій із боку успішних іммігрантів є додатковими способами підтримки прогресу рідної країни діаспоральними спільнотами.

На переконання аргентинського дослідника і державного діяча, колишнього міністра закордонних справ Аргентини Г. Хоакіна, дипломатія діаспори – це «колективна дія, яка рухається, спрямовується та підтримується енергією та харизмою широкого кола мігрантів, які впливають на культуру, політику та економіку іншої країни взаємно взаємовигідним чином, корисна для старої та нової батьківщини» [12, с. 61].

Г. Хоакін зокрема знаходить визначення та наукове обґрунтування діаспоральної дипломатії проблематичним, оскільки воно не включає роль уряду та його зовнішньополітичних цілей. Тому дипломатією в її традиційному розумінні, на переконання дослідника, це назвати складно. «Для мене дипломатія діаспори – це

взаємодія уряду з діаспоральними спільнотами для досягнення зовнішньополітичної мети, яка може бути настільки ж широкою, як інструмент економічного розвитку, створення м'якої сили для впливу на деякі рішення уряду приймаючої країни» [12, с. 61].

У зв'язку з цим, на думку німецького дослідника Е. Юнуса, основна мета дипломатії діаспори полягає в тому, щоб викликати лояльність до рідної країни і зрештою перетворити її на потужний політичний вплив. За останні кілька років різні країни розвинули адміністративний та дипломатичний потенціал для систематичного встановлення свого впливу та каналів зв'язку з діаспорами. Однак наукове визначення та концепція діаспори не зрозумілі і можуть змінюватись в залежності від кута дослідження. Проте, на думку Е. Юнуса, є три основні особливості. Діаспору можна розглядати як результат тривалої міграції, в ході якої мігранти, які прибувають до країни, що приймає, значною мірою зберігають свою етнокультурну ідентичність і формують ідеалізований образ своєї батьківщини. У той самий час це переважно пов'язано з формуванням діаспоральних організацій всередині приймаючої країни, які сприяють як збереженню колективної ідентичності, і зміцненню легкості, з якою їхні власні групи може бути політично мобілізовані. Останнє включає потенціал впливу на політичних гравців як усередині рідної країни, так і всередині приймаючої країни [13].

Дипломатія діаспори також зазнала змін у результаті цифрової революції. Ізраїльський дослідник І. Менор, автор блогу про цифрову дипломатію, у книзі «Суперечливі тенденції цифрової дипломатії діаспори» вміло пояснює ці протилежні тенденції, які відкривають можливості та одночасно створюють проблеми як для урядів, так і для діаспоральних спільнот. Він вказує, що «хоча країни можуть використовувати цифрові платформи для взаємодії з діаспоральними спільнотами, такі спільноти можуть також самоорганізовуватися, тим самим маргіналізуючи дипломатів [14, с.2].

І. Менор виділяє п'ять основних суперечливих тенденцій, які впливають на діаспори та дипломатичні зусилля уряду по відношенню до них: «Більш слабкі діаспори проти більших діаспор; Міграція влади до посольства проти додаткових обмежень у посольстві; Мережі підтримки діаспори проти самоорганізації діаспори; Віртуальні спільноти проти фрагментованих спільнот; Грошові перекази проти політичної опозиції» [14, с. 9].

Висновки. Поняття діаспоральна дипломатія розглядається з різних точок зору. По-перше, діаспоральна дипломатія є об'єктом вивчення міжнародної політичної соціології. Причини масової міграції людей по всьому світу та їх культурні зв'язки з країнами походження є проблемою і водночас соціальним явищем, яке привертає увагу соціології загалом. По-друге, діаспоральна дипломатія є корисним інструментом щодо зовнішньої політики багатьох сучасних держав, які стикаються з проблемами міграції.

Участь діаспор у міжнародних відносинах не є чимось новим. Проте цифрова революція разом із появою більш дешевих та швидких видів транспорту підвищила зацікавленість уряду у взаємодії з ними у рамках своєї спільної зовнішньої політики. Дипломатія діаспори – це галузь, яка потребує більшого аналізу, особливо в рамках суспільної дипломатії, що стирає межі між внутрішньою і зовнішньою політикою. Дипломатію діаспори можна розглянути з погляду аналізу зовнішньої політики держави.

Держави продовжують розглядати діаспору як засіб просування своїх національних інтересів за кордоном та залучення наявних у діаспори ресурсів у своїх інтересах. Проте тенденція вибудовувати відносини з діаспорою як із незалежним політичним утворенням, що має власні інтереси, набір інструментів та сфери впливу, стає все більш вираженою, що призводить до кристалізації дипломатичної суб'єктності діаспори. Точкою входження діаспори в сучасну дипломатичну конфігурацію є стратегії у межах громадської дипломатії і так званої «нової дипломатії» множинних учасників.

Враховуючи свою специфіку як недержавного суб'єкта, що формується, діаспора робить свій внесок у розширення дипломатичних інструментів для досягнення цілей і заперечує загальновізані практики та поняття в дипломатії та міжнародній політиці, тим самим змінюючи традиційні уявлення про дипломатію. Поєднуючи світ внутрішньої та зовнішньої політики, діаспора є політичною суб'єктністю прикордонного характеру, і це прикордонне становище може стати джерелом інновацій та нових перетворень у міжнародній політиці. Дипломатія діаспори виконує важливу функцію представлення країни іншим країнам та підтримки її зв'язку зі світом. Вона здійснюється за допомогою комунікаційної та посередницької діяльності, а також уявлення національного бренду як у політичній, культурній, так і міжособистісній сферах.

Розробка стратегії взаємодії з діаспорою – це індивідуальний процес у кожній країні. Чинники, що впливають на цей процес включають історичне та культурне походження, історію відносин між державою та діаспорою, узгодженість політичних стратегій діаспори з політикою уряду в рідній країні, а також наявність та ступінь розвитку законних каналів комунікації та взаємодії. Зусилля щодо інституціоналізації дипломатії діаспори показують, що діаспорська спільнота країни набуває все більшого значення у зовнішньополітичній стратегії. Створення інститутів та інфраструктури для зміцнення відносин з діаспорою свідчить як про зміну поглядів на діаспору на місцевому рівні, так і про системні зрушення у глобальному політичному дискурсі.

1. International Organization for Migration. About Migration. United Nations. URL: <https://www.iom.int/about-migration>. 2. The magic of diasporas. The Economist. November 19, 2011. URL: <https://www.economist.com/leaders/2011/11/19/the-magic-of-diasporas>. 3. Cooper A. F., Heine J., Thakur R. C. The Oxford handbook of modern diplomacy. Oxford : Oxford University Press, 2013. 4. Rana K. S. 21st Century Diplomacy: A practitioners Guide, New York : Continuum, 2011. 5. Ho E. L., Mcconnell F. Conceptualizing diaspora diplomacy: Territory and populations betwixt the domestic and foreign. *Progress in Human Geography*. 2017. Vol. 43(2). P. 235-255. doi:10.1177/0309132517740217. 6. Stone D., Douglas E. Advance diaspora diplomacy in a networked world. *International Journal of Cultural Policy*. 2018. Vol. 24(6). P. 710-723. doi:10.1080/10286632.2018.1495712. 7. Gamlen A., Cummings M. E., Vaaler P. M. Explaining the rise of diaspora institutions. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 2019. Vol. 45(4). P. 492-516. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1409163>. 8. Constant A. F., Zimmermann K. F. Diaspora Economics: New Perspectives. *SSRN Electronic Journal*. 2016. United Nations University – Maastricht Economic and Social Research Institute on Innovation and Technology UNU-MERIT. doi:10.2139/ssrn.2830927. 9. Ancien D., Boyle M., Kitchin R. The Scottish Diaspora and Diaspora Strategy: Insights and Lessons from Ireland. Scottish Government Social Research, 2009. 10. Bryman, A. Social research methods (4th ed.). Oxford : Oxford University Press, 2012. 11. Shain Y., Barth A. Diasporas and International Relations Theory. *International Organization*. 2003. Vol. 57(03). P. 449-479. doi:10.1017/s0020818303573015. 12. Joaquin G. Diaspora Diplomacy: Philippine Migration and its Soft Power Influence. Minneapolis: Mill City Press, 2012. 13. Yunus E. Diaspora-Diplomacy as a Foreign Policy Strategy. *Diplomatisches Magazin*. November 20, 2018. URL: <https://www.diplomatisches-magazin.de/en/article/ifair-diaspora-diplomatie-als-aussenpolitische-strategie/>. 14. Manor I. The Contradictory trends of Digital

Marusynets Marianna. The role of diaspora diplomacy in the foreign policy of the state

A relatively new concept and scientific category in the state's foreign policy – “diaspora diplomacy” has been updated. It was determined that under conditions of global political transformations of the international system, which is globalizing and rapidly developing, within the framework of foreign and domestic policies, states search for to control the mass outflow of migrants, as well as their movement and return to their homeland. The role that diasporas can play in transforming their home countries into powerful centers of socio-economic development has been identified. It has been established that one of the reasons why diasporas are becoming more and more important is not only their significant numerical growth. Other important changes are the opportunities afforded to diasporas by technological development and freedom, which are transforming contemporary diplomatic practice. Taken together, these changes open up opportunities for diasporas that were not possible before.

It has been established that the digital revolution, together with the emergence of cheaper and faster modes of transport, has increased the government's interest in interacting with them as part of its common foreign policy. Diaspora diplomacy is an area that needs more analysis, especially within the framework of public diplomacy that blurs the lines between domestic and foreign policy. Diaspora diplomacy can be considered from the point of view of analyzing the state's foreign policy.

It has been proved that the concept of diaspora diplomacy is considered from different points of view. First, diaspora diplomacy is the object of study of international political sociology. The causes of mass migration of people around the world and their cultural ties with the countries of origin are a problem and at the same time a social phenomenon that attracts the attention of sociology in general. Second, diaspora diplomacy is a useful tool for the foreign policy of many contemporary states that are faced with migration problems.

It has been proven that diasporas acquire the characteristics of independent political entities with their own interests, a set of tools and spheres of influence, which leads to the crystallization of the diplomatic subjectivity of the diaspora. The diaspora contributes to the expansion of diplomatic tools to achieve goals and challenges generally accepted practices and concepts in diplomacy and international politics, thereby changing traditional perceptions of diplomacy.

Key words: diaspora, diaspora diplomacy, foreign policy, state, international relations, migration.